

Predlogi za boljše gospodarjenje z gozdom in ureditev prometa z lesom

Zadružna zveza Slovenije me je dvakrat zapored predlagala za člana sveta Območne enote Bled ZGS. V zadnjem mandatu sem bil član tudi sveta Centralne enote ZGS.

Pri zaključevanju mojih mandatov v obeh svetih sem se odločil, da napišem predloge z namenom izboljšanje gospodarjenja z gozdom in ureditev prometa z lesom. Pripombe in tudi predlogi izhajajo iz mojega več kot štirideset letnega dela v gozdarstvu. Sem univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva. Delal sem na revirju, pri gozdnogospodarskem načrtovanju, pri izmeri in odpremi ter odkupu lesa na panju in ob kamionski cesti. Več kot petindvajset let sem delal na računalniških informacijskih sistemih v gozdarstvu.

Moje pripombe in predlogi, povzeti le na nekaj straneh, so usmerjeni k boljšemu gospodarjenju z gozdom, spoštovanju lastnikov gozdov, vrednotenju lesa in izboljšanju informacijskega sistema.

1 POMEN RASTIŠČ - GOZDNIH ZDRUŽB

Gozd jemljem kot naravno tvorbo. Kazalec naravnega gozda je gozdna združba. Pri gospodarjenju z gozdom je cilj ohraniti naravni gozd in ga usmerjati v trajnostno krepitev funkcij gozda. V ta namen stroka pri ZGS izdeluje gozdnogospodarske načrte za gozdnogospodarske enote, območja do nivoja države. V načrtih so upoštevane vse funkcije gozda: ekološke, socialne in proizvodne. Pri tem naj pogostejše izstopa proizvodna funkcija. To ocenjujem, da je dobro ker gospodarsko kakovosten gozd, čemur sledijo načrti, najbolje opravlja tudi socialne in ekološke funkcije s pogojem, da je ohranjeno naravno rastišče gozdne združbe. S stalnim preverjanjem in upoštevanjem združb v gozdu ter primerjanje s stanjem gozda nam reprezentira razliko med gozdom, ki naj bi bil na tej združbi in kakšno je dejansko stanje. Večja je razlika, bolj je stanje oddaljeno od sonaravnega gospodarjenja z gozdom. Cilj je, da dosežemo sonaravno gospodarjenje in pri tem trajnostno krepimo vse funkcije gozda.

Kako ta cilj doseči, če pa so v praksi gozdne združbe postale skoraj nepomembne. Kar pomeni, da primerjava ni mogoča. Torej ne vemo kje smo. V načrtih gozdnogospodarskih enot so združbe večkrat tako posplošene, da je ista združba tudi na večji površini od 1000 hektarov. To nam kaže na nizko intenzivnost ugotavljanja in uporabo gozdnih združb.

Za operativno načrtovanje ukrepov v gozdu je potrebno upoštevati gozdne združbe, ki jih razlikujejo njihove značilnice oziroma razlikovalnice. Rastišča združb so ena od osnov sonaravnega gospodarjenja z gozdom. V okviru njih je v naravnem gozdu možno pospeševati funkcije gozda do stopnje, ki še ohranja naravni gozd. Odstopanje od gozdnih združb oziroma njihovih rastišč vodi v deviacijo, ki lahko pripelje v degradacijo naravnega gozda. V današnji praksi v gozdarstvu je fitocenologija premalo upoštevana in premalo uporabljena. Pri vsakem načrtovanem ali izvedbenem ukrepu bi morala strokovna organizacija ZGS zahtevati od revirnih gozdarjev, gojiteljev, načrtovalcev intenzivnejše upoštevanje gozdnih združb, torej rastišča v gojitvenih in urejevalnih načrtih ter njih izvedbo na terenu.

Z upoštevanjem rastišč na osnovi gozdnih združb v praksi bi bil obseg različnih dejavnikov in škodljivih vplivov na gozd manjši, na primer napad podlubnikov. Pri mojem poizvedovanju o intenzivnosti napada podlubnikov glede na gozdne združbe, sem dobil odgovor, da ZGS po združbah ne spremlja podatkov o napadu podlubnikov. Ti podatki bi koristili pri bodočem gospodarjenju in pri saniranju sedanjega stanja poškodovanih gozdov.

Brez upoštevanja gozdnih združb ne vidim sonaravnega gospodarjenja.

Danes doživljamo, da je gozdarstvo le izvrševalec predpisov, evidentiranja stanja, pisanja odločb in izkoriščanja gozdov.

Le z upoštevanjem gozdnih združbi se bomo z ustreznimi in njim prilagojenimi ukrepi približali sonaravnemu gospodarjenju z gozdom. To je osnova za kakovosten in trajnosten gozd.

2 ŠKODE DIVJADI IN PAŠNE ŽIVINE V GOZDU

Zakaj kaj nenaden preskok z gozdnih združb na divjad in pašo živine v gozdu? Zato ker bi bile z doslednim upoštevanjem gozdnih združb posledice po divjadi in paši živine manjše. Kljub temu bi škode po divjadi in paši živine ZGS moral intenzivneje preprečevati. Stanje, obseg in stopnjo (intenzivnost) poškodb v gozdu najbolj pozna revirni gozdar. Njegova naloga naj bi bila, da z ukrepi v gozdu poškodbe preprečuje ali vsaj zmanjša. V dogovoru z lastnikom gozda naj bi izstavil odločbo za izvedbo sanacije poškodb in uredil za morebitne subvencije. Lastnik divjadi, torej država, bi morala kot odškodnino povrniti stroške za sanacijo lastniku gozda. V enaki obliki bi moral ravnati pri preprečevanju škod pred divjadjo.

Paša živine v gozdu je z zakonom prepovedana. Torej je nedopustna in jo mora gozdar preprečiti. O paši v gozdu bi moral gozdar najprej obvestiti lastnika živine, gozdarskega inšpektorja in lastnika gozda. Za nastalo škodo bi gozdar izstavil odločbo lastniku gozda z opisom in izračunom stroškov sanacije, ki jo je opravil lastnik gozda, plača pa lastnik živine.

Z doslednim izvajanjem navedenih ukrepov bi prispevali k zmanjšanju škod in prispevali h kakovosti gozda, posebej proizvodnje funkcije. V skrajnih primerih bi preprečili devastacijo gozda.

3 IZDELAVA GOJITVENIH IN SEČNO-SPRAVILNIH NAČRTOV

Na podlagi stanja gozda z upoštevanjem gozdnih združb in gozdnogospodarskih načrtov gozdar pripravi ukrepe za gojitvena in varstvena dela. Pri rednem poseku ima pomemben vpliv lastnik gozda.

Gozdar za nadaljnje ukrepe izdela gozdnogojitvene in sečno-spravilne načrte, ki jih lastniku gozda skupaj z odločbo posreduje. Dosledno za vse ukrepe v gozdu tudi, če načrta ni (le nekaj sušic), gozdar mora izračunati potrebne norme, ob upoštevanju izbire primernega spravilnega sredstva. Priprava in izračun bi bil enak kot je današnji v primerih izvršbe. V odločbo bi moral

gozdar vpisati tudi izračunano pričakovano neto količino lesa.

Opravljenega dela mora gozdar pregledati in sestaviti poročilo o pregledu.

S tem bi izboljšali kvaliteto del in zaščitili lastnika pred morebitnim izkoriščanjem s strani izvajalcev. Lastnik bi bil opremljen s podatki za enakovredno pogajanje z izvajalci. Izboljšali bi gozdnogospodarske evidence.

4 PROMET Z LESOM

V Sloveniji lesa ne cenimo. To trdim na podlagi današnjega prepogostega ugotavljanja količine lesa in določevanja gozdno-lesnih sortimentov. Večina lesa je odkupljenega ob kamionski cesti. Ob nakladanju lesa na tovornjak merilec ugotavlja – izmeri količino lesa kar je z vidika varnosti pri delu in zdravja nedopustno. Istočasno določa gozdno-lesne sortimente. Količino ugotavlja manj z izmero, več pa z oceno. Ocenjena je tudi debelina lubja, ki mora biti od premera odšteta. Točnost tako ugotovljenih podatkov (»izmere«) je lahko nestvarna in odvisna od usmeritve merilca - odkupovalca. Tako ugotovljeni podatki količine lesa po gozdno-lesnih sortimentih so upoštevani in uporabljeni kot 100% točni. Ti podatki so podlaga za plačilo lesa lastniku in pogosto tudi za plačilo izvajalcu gozdne proizvodnje in tudi za statistiko. Pri tem lahko nastajajo različne deviacije, ki dohodkovno omogočajo prodajo lesa izven Slovenije in so nestvarni za statistiko.

Za »čisti trg« mora biti količina lesa brez lubja po gozdno-lesnih sortimentih točno ugotovljena, šele nato se lahko uporabijo cene po kakovosti lesa. Ta dva podatka sta osnova za trženje. Cilj je, da bo les prodan kupcem, ki ga najboljše vrednotijo in tudi plačajo, ne glede na njihovo lokacijo. Torej naj ga dobi kupec, ki bo iz njega izdelal najvrednejši izdelek ali opravil najkvalitetnejšo storitev. Drugi prodajni kriteriji so kratkoročni in hitro pripeljejo celo do uničevanja lesa. Zato ne potrebujemo številnih obratov za storitev razreza lesa in posledično ne dodatnih – novih lesnih obratov s tem namenom. Zbirni centri bi nastali pri sedanjih kupcih. Vsak kupec bi lahko imel zbirni center, če bi zadostil od države pred-

pisanim pogojem. Obstali bi najbolj konkurenčni kupci. Da bi to dosegli, bo treba mešano oblovino naloženo pri kamionski cesti pripeljati do kupčevega skladišča, ki bo oblovino olupil, skrojil v gozdno-lesne sortimente, jih točno izmeril in razvrstil v kakovostne razrede.

Od kamionske ceste do kupčevega skladišča naj bi bila še vedno spremljajoča dokumenta tovora dobavnica in kopija odločbe. Dobavnico bi izpolnil voznik. Lastnik lesa bi imel možnost spremljave tovora do izmere in določitve kakovostnih razredov za vsak kos posebej. Tako bi lastnik dobil plačan les na osnovi točne količine in cene po klasah s priloženimi podatki po kosih. To nam omogoča sodobna tehnologija. Pogoje za opisani postopek bi moral izpolnjevati vsak kupec lesa sicer ne bi od države dobil dovoljenje za promet z lesom.

Tako bi bil les točno izmerjen in razvrščen po kakovosti, da bo na voljo za obdelavo in izdelavo najvrednejših izdelkov iz slehernega kosa lesa.

Pri trgovini z lesom bi nastal red.

Lastnik lesa bi dobil pregleden obračun in točno plačilo prodani les.

Les bi dobili slovenski lesarji, če bi ga enako vrednotili kot lesarji v drugih državah, seveda pa bi imeli še vedno primerjalno prednost zaradi nižjih stroškov transporta.

Končno bi točno vedeli koliko lesa dobimo iz naših gozdov.

5 IZBOLJŠANJE INFORMACIJSKEGA SISTEMA

Odločba za izvedbo del v gozdu mora biti opremljena s podatki za gojitvene in sečno-spravilne načrte z izračunom potrebnih norma ur, seveda tudi za ukrepe za katere načrti niso potrebni. Evidenčni list poslan lastniku z odločbo je treba ukiniti. Datumi izvedbe na odločbah so že prilagojeni stanju gozda, lastniku in drugim pogojem. Posebno pomemben je čas izvedbe sanitarnih sečenj. Odločba za posek izbranih dreves mora poleg števila in bruto lesne mase po debelinskih razredih vsebovati tudi izračunano pričakovano neto količino lesa. Datum zaključene gozdne proizvodnje in izvajalca del lastnik sporoči revirnemu gozdarju.

Sedanji način zbiranja podatkov za statistiko je treba pregledati in ugotoviti čemu služi. Za statistiko predlagam nov način zbiranja podatkov:

- Podatke o odkupljenem lesu naj bi bil kupec posredoval območni enoti ZGS.
- Poleg sedanjih podatkov, ki so zahtevani v evidenčnem listu, bi moral kupec vpisati še številko odločbe.
- Pri prevzemu delovišča bi revirni gozdar primerjal stanje s kupčevimi podatki in dodal naziv izvajalca. Če so podatki med seboj neskladni jih gozdar zavrne in navede kje so odstopanja.
- ZGS kupcu vrne usklajene podatke, ki jih nato kupec opremi z doseženimi odkupnimi cenami na odkupnem skladišču.
- Podatke kupec posreduje statistiki.
- Lastnik podatke za lastno uporabo sporoči območni enoti ZGS.

S tem bi dobili točen pregled poseka dreves in vseh del v gozdu kar je osnova za gozdnogospodarske evidenco.

Preprečili bi delo na črno in odpravili možnost goljufanje pri prometu z lesom.

Podatki o pridobljenih količinah lesa bi bili točni.

6 ZAKLJUČEK

Revirni gozdarji imajo znanje iz gozdne fitocenologije na podlagi opravljenega izpita, kar jim daje možnost in pravico, da uspešno načrtujejo izvedbo gozdnogojitvenih del na osnovi združb. Ponovno je treba dosledno uveljaviti gospodarjenje na osnovi ustreznih biološko – ekoloških razmer rastišča.

Revirni gozdar je prvi, ki preprečevanju škode po paši in divjadi v gozdu. Tako kot sedaj gozdar, v primerih izvršbe izdelava sečno-spravljeni načrt, bi jih izdelal za vse ukrepe v gozdu in jih priložil odločbi s tem bi pomembno prispeval h gozdni ekonomiki. Za lastnike bi bila to velika pomoč pri sklepanju pogodb za izvedbo del. Revirni gozdarji poznajo razmere v gozdu in bodo prav oni ukrepe najbolj prilagodil ekološko – ekonomskim razmeram.

Upoštevati je treba, da bodo to za revirne gozdarje dodatna dela. Dejansko bi revirni gozdar postal skrbnik gozda in bi moral prvi vedeti kaj se v gozdu dogaja.

Delo revirnega gozdarja bi postalo najodgovornejše za stanje gozda zato bi moral za dobro delo, brez vtikanja v trženje lesa, dobiti dobro plačilo. Organizacija ZGS bi morala biti takšna, da bi službe pripravile informacije, ki bi jih revirni gozdar potreboval pri svojem delu.

Ko je oblovina pri kamionski cesti se začne trženje. Lastnik poišče registriranega kupca in postopek poteka kot je opisano v poglavju Promet z lesom in v poglavju Izboljšanje informacijskega sistema.

Laze, 6.2.2019

Jože Skumavec